

Locuint'a Redactorului

si

Cancelari'a Redactiunii

e in

Strat'a Morariloru Nr. 13.

Scrisorile nefrancate nu se voru primí decatu numai de la corespundintii regulari ai „Federatiunii.“
Articolii tramisi si nepublicati se voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.

Va esí Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Prețulu de Prenumeratiune:
Pre trei lune . . . 3 fl. v. a.
Pre șese lune . . . 6 „ „ „
Pre anulu intregu . 12 „ „ „

Pentru Roman'ia

prea-intregu 30 Fr. = 30 Lei n.
„ 6 lune 15 „ = 15 „ „
„ 3 — 8 „ = 8 „ „

Pentru Insertiuni:

10 cr. de linia, si 30 cr. fact'a timbrale pentru fiesce-caro publicatiune separatu. In loenlu deschisat 20 cr. de linia.
Unu esemplariu costa 10 cr.

D'in caus'a serbatoarei catoliciloru numenlu prossimu alu diuariului nostru va aparé numai dominee'a venitoria.
Redactiunea.

Projectulu de lege pentru organisarea municipieloru.

III.

(L. I.) Daca cine-va ar' analisá de amenuntulu acestu projectu de lege, s'ar' convinge cá nu se pote intrebuintia mai nece decatu si cá forte putienu ar' remané d'in elu ce nu s'ar' poté sterge; inse noi ne vomu margini numai la trei puncte essentiali, cá-ci, dupa parerea nostra, aceste servescu de base si de principie conducatorie in totu projectulu, alu carui-a scopu principalu, precum arataramu, este centralisatiunea si totodata egemonia magiarismului aristocraticu preste poporu in genere, éra, in specie, preste tote nationalitatele nemagiare.

Punctele nostre sunt: a) constituirea comitatelor séu a reprezentatiunii municipieloru, respective individualitate a loru morale (alegere activa si passiva); b) cine va fi capulu séu conducatoriulu municipieloru si ce drepturi va avé dinsulu? c) ce influentia va avé guvernulu centralu adeca ministeriulu in afacerile municipale preste totu?

Pre langa aceste trei puncte se invertescu tote cele-l-alte dispusetiuni d'in regulamentu, si de ora-ce de la Intocmirea acestoru-a depinde starea, buna séu rea, a municipieloru, — cá-ci precum fundamentulu este bunu séu reu, asié si edificiuu claditu pre elu, va fi bunu séu reu: — luandu acum de-a-rondulu aceste puncte fundamentali si discutendu-le in meritulu loru, speramu cá vomu dá publiculu cetitoriu unu prospectu destulu de lamuritu despre intregulu edificiu municipale, projectatu de Dlu ministru.

Inse inainte de a incepe acésta discussiune meritoria, trebuie sé atingemu cá projectulu de subcestiune, in primii sei 18 §-i, statorcesce competitiua, respective sfera de activitate in genere a jurisdictiuniloru. Intr'adeveru, acésta parte ar' contiené frumose drepturi si indreptari autonome, de cum-va nu aru fi nimicite prin dispusetiunile ulterioari ale regulamentulu, buna-minte ca-si candu amu díce, cá: ce da drept'a sé iee stanga séu vice versa. Cu unu tonu lauduros si inaltu, projectulu cestiunatu promite municipieloru in paragrafi mentiunati dreptu de consultare libera chiaru si in cestiuni de statu (dar' cele ce se trateza in dieta sunt eschise, — frumosu!); dreptu de petitiunare si de adresa la dieta (ore in ce afaceri?); dreptu de cercularea corespundintieloru la alte jurisdictiuni (vorba multa, seracia capului, daca nu pote avé nece unu folosu); dreptu de intermediarea administrarei de statu si a municipiului (e da, precum i va placé ministruului); dreptu de a créa statutu pentru afacerile interne ale municipiului (cam asié precum lu are oricare societate de actiunari); dreptu de a-si statori budgetulu anualu si de a sistemisá diregatorle noue (numai sé aiba cu ce si d'n ce), etc., etc. Cu unu cuventu, autonom'ia municipale, pre langa una asemene sfera ampla de activitate, dacá n'aru intreveni alte dispusetiuni contrarie, ar' poté sé fia una institutiune salutaria pentru aperiarea tuturor drepturiloru si libertatiloru civili, dar' mai cu sema pentru promoverea binelui si intereseloru municipieloru si, prin ele, ale statului. Inse cu unire trebuie sé constatamu, cá acesti paragrafi nu sunt facuti pentru ca sé intre in vietia asié, precum cere cuventulu „autonomia,“ ci numai pentru ametirea celoru nepriceputi si creduli cari, in simplicitatea loru, cugeta si acum, cá guvernulu este liberalu si cá nu tientesce nece decatu la centralisatiune si la omnipotenti'a ministeriale; dar' uritu se voru insielá, cá-ci éta numai

decatu Capitl. II. si a nume §-ulu celu mai vestitu alu 20-le, de care, precum se vorbesce palam et publice, ministeriulu intregu si-a legatu portfoiele, in privintia constituirei comiteteloru municipali (individualitatea morale d'in comitatu) dispune fára nece una sfiela si reserva: cá reprezentatiunea jurisdictiuniloru aresé se formeze in diumetate d'in cei ce platescu cea mai multa dare de statusi numai dupa statorirea acestu inumeru se s'alega cea-l-alta diumetate pre basea reprezentatiunii poporului; inse si acésta alegere este atátu de difforme si nechiaru, cátu numai de la conducerea ba, potemu díce, de la gratia aristocratiei si clasei inavítite va aterná, cá ore acésta parte fi va una reprezentatiune adeverata séu numai una fictiune, cá-ci boierime si asecliloru sé inavutiti, caricadu sub indreptatirea virile, li se dá incasi dreptulu ca se pota fi ales, candu totodata locululor virilu se suplinescu altu ciocoiu virilistu.

Constatamu dara, cá orbu trebuie sé fia celu ce nu vede si marginitu celu ce nu pricepe, cá dispusetiunea acestu punctu alu projectului pote sé contiena tote in lume, afara de reprezentatiunea poporului, si cá una institutiune, compusa si instruita asié precum o voiesce ministruulu Rajner, pote sé fia unu instrumentu forte bunu si acomodatu pentru a paralisá si a nadusi tote interesele poporului, ba de a-lu duce si la sapa de lemmu, dar' cá una asemene institutiune sé pota fi scutul democratiei, alu libertatii séu alu civilizatiunii moderne, celu putienu noi, de si suntemu in mare mesura optimisti, nu o credemu de feliu.

Acestu punctu s'ar' poté criticá aspru d'in mai multe priviri, de esemplu, cá Dlu ministru nu si-a luatú ostenele a supune quasi-instrumentulu séu, pre clasa cea noua a virilistiloru, unei calificatiuni prescise, de ora-ce, dupa parerea comuna, proprietatea cea mare nu e inca virtute, neci diploma de moralitate si de sciintia, cu atátu mai putienu una patenta sigura; cá-ci de-si proprietariulu mare platesce darea cea mai multa: acelu proprietariu pote fi totu-si mai sermanu materialmente decatu celu ce platesce dare mai putiená, neavendu acestu-a detoriele cele enorme pre grumadiulu séu, precum le are séu le pote avé quasi-proprietariulu mare, etc., etc., — dar' noi nu vomu perde tempulu cu criticarea unei mesure, carea se condamna pre sine insa-si; in privintia acésta, reflectamu numai, cá Dlu ministru e forte curagiosu, neavendu neci una tema, cá instrumentulu séu va fi espusu insultariloru si batu-jocureloru generali, — si cu totu dreptulu, — cá-ci nu e cu potintia sé exista una casta de omeni esempti si indiestrati pre nedreptulu cu privilegie intre alesii séu represenfantii adeverati ai poporului, fára ca aceste doue castre sé nu iée una pusetiune inimica un'a cátra alt'a si fára ca sé nu se nasca una lupta funesta intre poporu si boierime. Apoi, cá ore omnipotenti'a ministeriale ajunge-va la tempulu séu in totu loculu, candu si unde va fi necesitate de a veni intr'ajutoriulu instrumenteloru sale, au ba: Domnedicu scie; tote aceste nu se tienu de tem'a nostra; viitoriulu va aretá, ce e bine si ce e reu!!

(Finea va urmá.)

Afaceri scolastice.

Ordinatieuna cu numerulu presidialu 481 a ministruului de cultu si instructiune publica, emisa cátra inspectorii scolastici, merita tota atentiunea publiculu romanu; fiindu-cá acésta ordinatiune este primulu ventu de média nopte, care in urmarea legi de instructiune poporale, ce ni faurira induratii nostri bivevoitori, amenintia cu degerare bietele scole confesiunali.

Ordinatieuna d'in cestiune premitiendu, cá

activitatea guvernului si a organelor sale in caus'a scolastica pána acum s'a restrinsu intru a se orientá si a scrutá starea invetiamentulu actualu in diferitele inspectorate, pentru ca sé scia unde, si intre impregiuráre date, ce si cum s'ar' poté mediu-loci intru imbunetáirea invetiamentulu? — apoi: cá a voitu a dá tempu si ocausiune deosebitelor confesiuni, comunitati si autoritatiloru confesionali, ca sé se orienteze si sé-si arangeze scolele conformu legi XXXVIII. d'in 1868, — cugeta, cá a sositu tempulu, ca sé se 'apuce cu energia deplina si strictetia oficioasa pentru a esecutá legea de instructiune publica. — Dreptu-acéa provoca pre inspectorii scolastici:

1. ca pre comunele, cari in intielesulu legi sunt indetorate a infintia scole noue (comunali), sé le restringa chiaru si cu poterea spre a-si implini acésta detorintia fára intardfare.

A infintia scole primarie comunali sunt indetorate: a) comunele, in cari nu este scola de feliu, si cari nu sustienu scola corespunditoria legi cu alte comune situate in departare celu multu de una diumetate de ora; b) comunele, in sari sunt scole, dar' séu fiindu cá pruncii nu incapu in scola, séu fiindu cá parintii nu voru a-si tramite pruncii in scol'a esistinte, cu unu cuventu, d'in ori ce causa, dacá mai sunt 30 de prunci, cari nu frescuentéza scol'a, — in intielesulu §-lui 44. d'in legea 38—1868 sunt indetorate a infintia scola comunale comuna; c) comunele, unde este scola comunale, dar' ace'a nu e destulu de mare pentru a primí in sine pre toti pruncii obligati d'a amblá la scola.

2. In specie, referitoriu la scolele confesionali, punctulu alu 5-le d'in ordinatiune dispune, ca inspectorii sé ingrigésca, ca acele sé implenesca cu punctualitate ordinatiunile legi. Si scolele confesionali (primarie si preparandiele), cari in privintia edificieloru si cu osepire in privintia instrumentelor de invetiamentu si ale propunerei nici pana acum nu corespundu §-loru 11. 12. 13. si respective §-loru 16—20, sé le substerna ministruului pentru a li face admonitiunea prima.

Asié dara a sositu tempulu, candu fára intardfare sé ingrigimu de scolele nostre poporali mai vertosu acolo, unde comunele, fiindu miste, infintierea scoleloru comunali ar' formá unu institutu de desnationalisare.

Dorere, consistoriele si in genere autoritatele nostre basericesci, mai alesu cele gr. catolice, n'au facutu, asié dícundu, nimicu in interesulu scoleloru poporali. — A sositu tempulu, candu inca mai potemu cugetá si meditá cu tota seriositatea asupra'temei: „a cui e scol'a, a celuia este si generatiunea viitoria.“ A sositu tempulu, candu in locu de a fauri arme de incriminatiune contra preutimei séu nu sciu contra cui, sé ne unimu cu totii, preuti, mireni, micu si mare, de ori ce nuanzia politica, pentru a ni scapá scolele si in scole a ni mantui generatiunea juna. Sé n'acceptamu ajutoriu de nicaiurea, ci basandune pre propriiele nostre poteri modeste, sé contribuimu si sé conlucrámu d'in tote poterile pentru sustinerea strabunei nostre confesiuni si nationalitati, dacá nu d'in altu motivu mai sublimu, pentru ca viitoriulu sé nu ne acuse de lasitate, de nepasare. Daca si in acestu anu vomu remané nepasatori, cum amu fostu pána acum, sum de firmu convingere, cá punendu-se in lucrare legea de instructiune si ordinatiunile, — cum este si asti citata, — cari sunt atátu de incurcate si dau manulibera inspectoriloru si guvernului facia de scolele confesionali, — vomu fi trasi intr'unu caote, intr'unu labirintu, de unde nu vomu esí decatu numai lipsiti si de ultimulu radiemu alu sustinerei nationalitati.

C o d r u s .

Tragemu atentiunea tuturor ordinariatelor eppesci precum si a tuturor comunelor romane de ambele confesiuni a supra' urmatorieloru linee

Invitare de prenumeratiune.

Lips'a cea adencu sentita de scolele noastre populare romane; lips'a ce o suferu aceste in feliurite instrumente de instructiune necesarie, unicele modloce spre ajungerea mai cu inlesnire la scopu de o parte, era de alta parte spre a satisface legii pentru instructiunea publica, art. 38 d'in an. 1868, carea cu §. 11. p. 4. si §§. 30, 32 vine a ni impune, ca si fia-care scola se fia prove diu-ta cu tote instrumintele de instructiune, — ne-au adusu pre subscrisii la o serioasa cugutare a sup'ra acestui obiectu. Dreptu-ace'a, am ajunsu la cunoscintia, ca de-si d'entre multele instrumente scolastice, cari le cere legea in scolele noastre romane, cu unele amu poté stá facia, dar' tabellele de pariete pentru invetiarea mai cu usioretate si temeiu a scrierei si a cetitului cari ocupa locul antái in instructiune, — pana acum'a lipsindu cu totulu in scolele romane, aceste aru poté fi periclitatae d'in partea statului magiaru.

Acéstá ingrigire ne-a indemnatu a compune pentru scolele populare romane 20 tabelle de pariete, cu litere strabune, punenduse totu-odata pre a 20-a tabella si literele bisericesci precum si celo numite „civile.“

La compunerea acestoru tabelle s'a luat de indreptariu A b e c e d a r i u l u l u i B. P e t r i si tabellele de pariete ungueresci, acum de curundu esite la lumina. E de asemnatu, ca aceste tabelle s'au compusu intr'unu modu cátu s'a potutu mai intuitivu si, pentru ca prunciloru se li fia mai cu inlesnire pronunsierea cutarui sunetu (litera) s'a pusu langa fia-care sunetu (litera) cáte unu tipu alu unui obiectu, alu carui nume se incepe cu sunetulu respectivu, d. e., la sunetulu o s'a pusu tipulu ochiului, la b tipulu b o u l u i, la m tipulu m a n e i, etc., cari tipuri voru fi colorate, dupa cum se afla in natura.

Totu-odata langa aceste tabelle va esi si unu indreptariu séu instructiune, d'in care invetiariulu va aflá modulu, cum va avé a procede la invetiarea scrierei si cetitului.

Atátu tabellele cátu si indreptariulu, susternendu-se vener. Ordinariatu de Gher'la, si aflandu-se de bune si corespunditorie scopului, cu resolutiunea d'in sedintia Consistoriale, tienuta in Gher'la la 14. Decembre 1869. Nr. 2122, s'au aprobatu si concesu tiparirea aceluora.

Pentru tiparirea acestoru tabelle s'au si facutu pasii receruti la Pest'a, de unde ni s'au respunsu cá, daca voimu ca numitele tabelle se se tiparesca, se tramitemu 1000 fl., di: un'a mie florini v. a., care suma se recere pentru materialulu tabelleloru, cá ci numai Xilografulu si papirulu receru antecipatiunea acestei sume.

Acéstá intreprindere natiunale costandu spese multe, de sine se intielege, cá numai asié va poté vedé lumina, daca mai vertosu vener. Ordinariate eppesci si toti barbati de scola o voru imbracisá cu caldur'a si zelulu recerutu; deci prin asést'a se deschide prenumeratiune la „Tabellele de pariete“ cutipuri colorate, pentru invetiarea cu usioretate a scrierei si cetitului in scolele populare romane.

Pretiuulu unui esemplariu (20 tabelle) d'impreuna cu indreptariulu pentru intrebuintiarea tabelleloru va fi 5 fl. 20 cr. v. a., cari sunt a se tramite la oficiulu scolei principale romane d'in Lapusiulu-Ung. (Magyar Lapos), la man'a Dlui Demetriu V a r n a, preutu si profesor, pana la 15. Iuliu a. c., st. n. Tabellele voru esi la lumina in Octobru, si atunci voru fi mai acumpe.

Sperámu cum cá acéstá intreprindere va aflá spriginulu totoruru aceluora, cari se intereséza de prosperarea scoleloru si asié de cultur'a poporului romanu, nu numai d'in caus'a cá la acéstá suntemu adstrinsi si prin lege, ci si pentru cá diumetatea, ce ar' resultá d'in venitul tabelleloru, o oferimu scolei principale romane d'in Lapusiulu-Ung., pentru inavutirea bibliotecei si a museului scolastic.*)

Lapusiulu-Ung., 2. Iuniu 1870.

Demetriu V a r n a m. p.
v. prot. si profesor.
Teodoru Rosiu m. p.
invetiariu normalu.
Basiliu Siuteu m. p.
invetiariu.

Cu acéstá ocaziune am onore a anunciá, cá au estu acuma de curundu de sub tipariu „E c o n o m i a p e n t r u s c o l e l e p o p o r a l e,“ si se afla de vondiare la subscrisulu, cu 35 cr. esemplariulu. De la 10 esempl. unulu se dá gratis. T. R o s i u m. p.

*) Celelalte diuarie romane sunt rogato a reproduce acéstá invitare de prenumeratiune in tota cuprinsulu séu. D'in parte-ne mai adaugemu cá, trecundu aceste tabelle si prin man'a nostra, ne amu convinsu pre deplinu, cá ele potu aduce celu mai mare serbitiu scoleloru nostre populare. Dreptu ace'a le recumendámu cu tota conscientiositatea caldurosei spriginiri atátu a venerab. ordinariate eppesci, cátu si a totoruru comuneloru romane de ambele confessiuni. Tabellele d'in cestiune voru accelerá si inlesni, in mare mesura, instructiunea no-tra populara. R e d. „F e d.“

Camer'a reprezentantiloru Ungariei.

Sedintia de la 10 iuniu.

Presedinte: Paulu Somsich Notariu: Petru Mihályi. D'in partea guvernului au fostu de facia ministrii: c. Iul. Andrassy, Col. Bedekovics, C. Kerkápolyi, Stef. Gorove si Ios. Szlávy.

Dupa autenticarea procesului verbalu alu sedintiei d'in urma, si dupa presintarea mai multoru petitiuni, cari se transpunu comisiunei petitiunarie,

Ministrulu comunicatiunei, Stef. G o r o v e, presinta camerei unu proiectu de lege despre schimbarea cálii ferate rosaritene. — Se va tipari si tramite comisiunei financiare si pentru cáliile ferate.

Trecundu-se la ordenea dilei, se cetesco a trei-a ora si primesce definitivu proiectulu de lege despre esarendarea canalului Franciscu. — Se tramite camerei magistriloru.

Se pune in desbaterea camerei proiectulu de lege despre construirea cálii ferate Essecu-Sissecu care, dupa una desbatere scurta, se primesce de basa pentru desbaterea speciale.

Sedintia se inchiaia la 2 1/2 ore d. m.

Sedintia de la 11 iuniu.

Presedinte: Solomonu Gajzágó. Notariu: Petru Mihályi. Pre bancele ministeriale: c. Iul. Andrassy, Stef. Gorove si C. Kerkápolyi.

Dupa cetirea si autenticarea procesului verbalu alu sedintiei d'in urma, se presinta mai multe petitiuni, cari se tramita la comis. petitiunaria.

Urmeza la ordenea dilei desbaterea speciale a sup'ra proiectului de lege despre construirea cálii ferate Essecu-Sissecu. Dupa una discutune mai lunga, camer'a adopta, parte cu, parte fara modificári, proiectulu d'in cestiune.

Ministrulu presedinte, c. Iul. A n d r á s s y, pune pre biurulu camerei legile sanctionate de Majest. Sa, despre lucrárilu necesarie la regularea fluviului Timisiu si a canalului Bog'a; despre contributiunea de cupone a obligatiuniloru pentru rescumperarea diecieleloru de vinu; despre creditulu suplementariu pentru caleto'ra orientale a Majest. Sale; despre eliberarea de la contributiune a caseloru ce se voru edificá pre malulu Dunarei in Pest'a; despre modificatiunea legii relative la controlarea detoriei flotante; despre prolongirea cursului sieseriloru de chartia si argintu; despre supunerea la contributiune a cálii ferate de statu si, in fine, despre sporirea baniloru de cartiru pentru deputati. — Dupa publicare se tramita camerei magistriloru.

K e r k á p o l y, ministrulu financierulu, presinta proiectulu de lege despre inarticularea conventiunei, in chiaia cu societatea puntii de fieru d'entre Bud'a si Pest'a in privintia rescumperárii numitei punti de fieru. Se va tipari si transpune comisiunei financiare.

Se pune in desbaterea camerei proiectulu de lege despre construirea cálii ferate Báltaszék-Zákány-Dombóvár. — Dupa una discutune scurta, camer'a adopta in generalu si specialu, proiectulu d'in cestiune, d'impreuna cu documentulu de concessiune.

Urméza desbaterea a sup'ra proiecteloru de legi despre construirea calei ferate Sz. Péter-Fiume, si despre creditulu suplementariu alu ministrului de justitia, causatu prin sporirea numerului jodocatoriloru la tribunalele de apelatiune. — Se primescu in generalu si specialu.

Sedintia se inchiaia la 1 ora d. m.

Sabiu, 6. iuniu 1870.

Wir haben viele Feinde der Wahrheit,
mir blühet die Seele.

Unulu d'in numerii cei mai prospeti ai diurnalului „Neue freie Presse“ ni aduce una corespundintia anonima d'in Sasu-Sabesiu, in carea corespundentele sasu, pentru ca mai desfrénatu se-si pota espectorá totu ce-i dictéze afectulu si pasiunea, se trage sub scutul anonimitatei, ca se nu lu pota vedé, se nu lu pota cunosece nominea. Caus'a ce l'a indemnatu la atari espectoratiuni necalite, e urmatori'a:

In anulu 1869, fostulu ministru de interne Wenkheim a emis o ordinatiune ministeriala, in intielesulu carei-a comunele d'in fundulu regiu aveau se se organizeze. Cum s'a cfeptuitu acéstá organizare, cum sasii, in celo mai multe comune, au calcatu in peciore cele mai sacre drepturi ale romanului, — o scimu cu totii; inse aci nu potu díce alt'a decâtu se ni notámu bine ranele infpte, ca la tempulu séu se potemu cere contu de ele. In intielesulu ordinatiunei memorate, intregu fundulu regiu s'a organizatu, cu exceptiune de Sasu-Sabesiu; caus'a acestei exceptiuni a fostu diferentiele între romani si sasii; cesti d'in urma, sub diferite preteste, s'au incercatu a denegá la 200 individi romani dreptulu de alagero activu si pasivu. Ministeriulu de interne actualu, recunoscundu acestoru individi dreptulu sacru, dreptulu de a-si alege pre reprezentantii loru in comitetulu comunale, cari se dispuna despre destinele loru, a pusu capetu acestoru diferentie.

Acéstá procedura a ministeriului de interne, sternindu in sasii d'in Sabesiu sange reu, provocá intr'insii

una revolutiune interna. Amaretiunea loru ajunsé la gradulu supremu, vedindu cá romanii d'in locu si giuru au devenitu la cunoscintia de sine, si nu voru mai concede, ca arbitriulu unei mane de sasi se dispuna despre interesele loru cele mai vitali; nu voru mai concede ca inimicii loru seculari, acesti circumspetti, se monopolizeze si exploateze drepturile, cari competu si romaniloru d'in respectivulu cercu, eschisivu in interesulu loru. Vedindu, cá dominatiunei loru secularie i s'a pusu capetu; vedindu-se impotenti de a mai guberná cu man'a cea fatala, cu politic'a cea internala, sasii si-icu refugiu, ca toti desperatii, la batjocure ne mai audite, la injurie, la espectoratiuni condamnabile, lipsite de totu sentiulu onestu si la cáte si mai cáte incriminári, timbrandu pre romani ca pre unu poporu aplecatu spre comunismu, spre furtu, spre rapire, etc. — Noi inse scimu, cá aceste incriminári au devenitu vorbe de toto dilele in gur'a sasiloru; se ne aducemu numai a minte, cum au informatu ei pre Anglesulu Bonner si pre Némtiulu Wattenbach despre poporulu romanu. Inse, pre langa tote incriminári, nimene (se intielege: omu nepassionatu si impartialu) nu pote denegá Romaniloru, mai alesu celoru d'in fundulu reg, prospereare materiala si spiretuala.

Mai departe, corespundentele sasu díce, cá romanii d'in Sasu-Sabesiu, cari in decursulu mai multoru ani li-au suptu grasimea, se areta acum nemultumitori (vedi bine, nu ve concedu si mai departe a manipulé cu banulu comunulu dupa liber'a vostra vointia.)

Dle corespundinte! nu romanii v'au suptu grasimea, ci voi i-ati suptu si storsu pana in medua, si acum'a ai obrasnicia n pretinde de la dinsi recunoscintia pentru ranele infpte; inse se ffi convinsu, cá romanii sabesieni nu voru cade d'in terenulu, garantatu de lege, nici cátu e negru sub unghia; pentrucá atunci voi i-ati considerá de lasi, i-ati considerá ca pre unii, cari nu sciu usá de drepturile loru constitutiunale; se scii, Dle corespundinte, cá romanii d'in Sasu-Sabesiu nu sunt nisce „m a j e r e n i“, fara casa si mesa, dupa cum i timbrezi Dta, ei sunt, precum bine scii, proprietari de case si p:menturi, sunt economi diligenti, cari potu servi de modelu chiaru si economiloru sasi. Nu li imputá, cá nu se afla coordinati cu voi pre terenulu materialu si spiretualu, cá-ci caus'a inapoiarei loru este vin'a si peccatulu vostru, pre cari ei nici caudu nu vi-le potu iertá. Voi i-ati tienutu pana acum in ignorantia si obscurantismu; voi ati dispusu despre midiocele materialu ale comunei si le ati exploatatu in interesulu vostru spre detrimentulu loru; voi, basandu-ve pre privilegiile vostre cele ruginite si pre usu, — pre cari spiretulu tempulu le-a condamnata de multu, — nesuiti chiaru si acum a transformá acestu cnesiatu romanu intr' unu cantonu elvetianu de pre tempulu Gessler.

Dle corespundinte, trebue se-ti spunu francu, cá eu asemenea procedura nu veti castigá nici candu simpatia romaniloru d'in cercu; ér romaniloru d'in Sabesiu li recomendu ingrigirea pentru sustinerea drepturiloru odata castigate si pasirea energica in contra ori-ce violári a intereseloru loru.

Munteanu.

Sabiu, 7 iuniu 1870.

Numerulu d'in 22 maiu a. c. alu stimabilului diuaru „Federatiunea“ a surprinsu intrég'a junime romana d'in locu, citandu pasagiele d'in „Lloydulu pestanu“, prin cari unu corespundinte d'in Sabiu a marcatu in modu falsu si calumniatoriu decursulu festivitatii dilei de 3/15 maiu. Erá se nu respundu nimica inpintentalului corespundinte, lasandu ca opiniunca publica romana se apretieze decurgerea acestei solemnitati dupa referatele d'in „Federatiune“, „Gazeta“ si „Familia.“

Vedindu inse, cá sunt chiaru si unii romani amagit', buna ora ca Iuliu, corespundentele „Informatiuniloru Bucurescene“, care dubiteza despre sentiementele junimei romane d'in Sabiu, mi-am permis, in interesulu adeverului a face unele observatiuni. — Me prinde mirare, cum domnulu Iuliu, fara alte informatiuni, fara a supune mentiunatul articlu unei critice mai serioase, primesce si recunosece intregu cuprinsulu lui de adeveratu. Ore se nu cu nosci, Dle Iuliu, tint'a si tendintiele malitiose ale diurnalului magiaroru, care se incerca a face capitalu d'in tote, se incerca a militá tote in interesulu si binele loru, se incerca a falsificá fapte constatate, a falsificá adeverulu. Crede D. Iuliu, cá junimea romana d'in Sabiu a degeneratu intru atát'a, încá, tu in diu'a salvarei natiunei romane, in 3115 maiu se se demitta la fapte antinationalu? ore nu ar' fi acést'a crima contra natiunei, crima condamnabile de tribunalulu supremu, de opiniunca publica? „Honvedii au fostu invitati prin una deputatiune d'in partea junimei“, acést'a o declaru de una scornitara ne mai audita, de una calumnia; au credi, Dle Iuliu, cá junimea romana d'in Sabiu nu scie cine au fostu si sunt acesti honvedii, cátu bine ar' adusu ei natiunei romane mai vertosu in 48, cum au bantuitu ei pre romani cu flagelulu tiraniei. Dta, dandu crediementu corespundintelu d'in Lloydulu pestanu, comuniei fratiloru de preste Carpati, cá unu „romanu“ d'in Sabiu, cu ocaziunea 3115 maiu, a toastatu pentru prosperarea honvedismulu, dic

mai departe, că s'a toastat pentru regimul magiar și pentru constituțiune, și Dlu Ilie Macelariu, fiind de față, a toastat în asemenea sensu „în tonu conciliatoriu.“

Eu înseși spun francu, Dle Iuliu, corespundentele d'în Lloydulu pestanu cu scorniturele sale tendentioase te-a înslat, te-a portat pentru la icone. Ca să fii în chiaru despre toastulu, tîenutu în favorea „honorabilor“ (?) ti-lu și comunicu. Respectivulu romanu, pre care DTA, fără reserva lu condamnedi la munca grea, a vorbitu în urmatoriulu modu: Fratiloru, patri'a noastră a avut totu de-a un'a lipsa de aperiatori carii, ca pre una mama adevărata o au scutitu pre cătu au potutu contra inimiciloru ei de mörte. În diferite tempuri s'au aretat diferiti luceferi pre orizontulu natiunei romane, pre care o persecuta una sorte vitrega inca d'în tempurile cele mai antice, unii d'în acesti luceferi au fostu și cei 40,000 de martiri a căroru memoria o celebrăm astăzi, cari, jurandu credința și fidelitate neclatita Augustulu nostru monarcu, se sacrificare pana la unulu „pentru sant'a noastră causa natională. Voi carii sunteți descendinți acelorua, fii bravi ca strabunii vostri, fii aperiatori de patria, toastedi pentru memori'a aperiatoriloru patriei d'în 48 și pentru aperiatorii actuali ai patriei noastre. — Dle Iuliu, ore acesti-a sunt honorabili magiari? mai poti dice cu corespundentele d'în „Lloyd“, că s'a toastat pentru prosperarea honorabilulu? Ce se tiene de „toastele pentru regimul magiar și constituțiune,“ nice nu a fostu amentire, și dechiaru totu de unadata acele afirmatiuni de neadeveruri. Mai departe dice corespundentele d'în „Lloydulu“ pestanu, că Dlu Ilie Macelariu inca a vorbitu în sensu conciliatoriu și DTA, Dle Iuliu, primindu afirmatiunea acest'a de adevărata, ore nu pecatuesci? respunde-ti DTA, eu înseși ti-voiu clarifică și în ce „tonu conciliatoriu“ a vorbitu D. Macelariu. Bravulu și demnulu nostru anteluptatoriu national, Dlu Ilie Macelariu, a vorbitu de trei ori. Antai multimesce tinerimei pentru primirea calduosa cu care fu imbraciatu, și dicundu, că însemnetatea d'ilei și amorea cu care totu de-a un'a a fostu cătra junimea romana nu fa lasatu să lipsesca de la această solemnitate natională, areta că tinerimea este speranti'a venitoriulu, ne provoca să nu ne departăm nice odata de mam'a noastră comuna și toasteză pentru junimea romana. A don'a ora a toastat despre însemnetatea d'ilei 3/15 Maiu la romani, despre cei 40,000 martiri, și despre juramentulu solemn, și credința neclatita depusa dinastiei domnitoria; în urma a toastat despre poporul romanu în genere. Acestea sunt toastele tîenute în sensu conciliatoriu, Dle Iuliu?

Mai dubitezi inca în sentimintele curatu romanesci ale aceluia, care a luat parte activă la stabilirea programulu d'în Turd'a, în sentimintele presiedintelui adunarei d'în Miercurea? Scrutēja faptele Dsale d'în trecut și presinte, și te vei convinge despre contrariulu, te vei convinge despre ratecirea DTale. Mai înainte de a-si formă opiniunea publică romana sententi'a despre decurgerea și procederea noastră cu ocaziunea serbarei d'în 315 maiu, mi-am tîenutu de detorința a face această desluțire.

Ioanu Munteanu
fostulu presiedinte alu serbarei
d'ilei de 315 Maiu.

Gherla, 7. iuniu 1870.

(Senatulu scolasticu comitatensu. — Preparandi'a confesionala gr-cat. — Școla de gimnastica, — Limb'a romana insultata de unu magiaru fanaticu.)

Inspectorii scolastici, cari veghează asupra invetiamentulu d'în punctu de vedere alu statulu, de candu si-au inceputu activitatea lor, de-si nu potu aretă ce-va rezultate cascigate pre terenulu educatiunei poporului, celu putienu conchiamă în totu triloniulu senatele scolastice comitatense, prevediute prin art. de lege 38: 1868, și, presiedindu în dinsele, au ocaziune de a tramite la ministerulu de culte și instructiunea publică câte o copia d'în protocoalele luate despre siedintile senatulu care, dupa cum scim, neci nu are obiecte a sup'a caror'a să discute, de-ora-ce pre teritoriulu comitatelor totu scolele sunt confesionali și diregerele acestor'a se tiene de competența ordinarietelor respective, cari si-dau tota nesuint'a, ca scolele confesionali să corespunda cerintelor, cari le pretinde legea dela scolele comunali. Senatele scolastice dara numai atunci si-voru poté incepe activitatea lor și voru poté dá semne de esistintia, candu unele comune basericesci, uitandu-si de detorința lor, ce o au cătra școl'a lor confesională, statulu se va grabi a transformă scolele confesionali în comunali și a le face dupa chipulu și asemenarea sa; adeca magiare. Cumcă senatele scolastice comitatense, de la constituirea lor până acuma, nu au asudatu pre-tare în cascigarea de merite pentru educatiunea poporului, ni dovedesce și siedinti'a senatulu scolasticu d'în comitatulu Dabăcei, tîenuta în 16 maiu a. c., în presinti'a unui numeru neînsemnat de membri. Ne-participarea nu o atribuescu intru ată'a lipsei de zelu a membriloru, decâtu cercustare, că senatulu scolasticu, precum am mentiunatu mai susu, nu are inca de facutu nemica, și, deca totu si vré să face ce-va, vorbesce și decide despre lucruri, cari nu se tienu de sfer'a activității sale. Asié a facutu senatulu scolasticu

d'în Dabăc'a decidendu, ca „să se impuna antistiloru comunali, ca pre temelulu informatiuniloru primite de la invetiatori, la finea fia-carei-a septem. ne să incasseze dela parintii, cari nu si-tramite pruncii la școla, mulet'a de bani prescria în legea scolastica; despre banii incassati totu la trei lune să tramite antisti'a comunala unu conspectu generalu la senatulu scolasticu priu judele cerculu.“ Această dispusetiune a senatulu scolasticu nu se poté desaprobă, fiindcă tientesce acolo, ca invetiamentulu obligatoriu să nu fia ilusoriu, ci să devina realitate, inse, dupa ce tote scolele depre teritoriulu comitatulu sunt confesionali și stau sub directiunea ordinarietelor respective, ore atari dispusetiuni nu voru fi ce-va procedentu daunosu pentru scolele confesionali în venitoriu? Dupa parerea mea, chiaru și fără mestecarea incompetentă a senatulu scolasticu, ordinarietele respective potu constringe pre parinti de a-si tramite pruncii la școla, și, în casu de neascultare, potu incassă muletele de bani dela ei, și fiindcă invetiamentulu în intelegulu legii e obligatoriu și totu parintele e detoriu a-si tramite pruncii la școla, — fia acea comunala seu confesională, — ordinarietele, în casu de lipsa, sunt ndreptătie a cere asistintia de la deregatoriile politice, și aceste sunt detorie a dá ascultare recercăriloru ordinarietelor.

Dupa datele statistice, adunate de d. inspectoru primariu de școle și consiliariu regiū, Josifu Ketheli, în comitatulu Dabăcei sunt 164 comunități cu 13,616 prunci obligati de a ambli la școla, d'în acesti-a 7,344 sunt de genulu barbatescu, 6,272 de genulu femeiescu. Școl'a este frecventata cu totulu de 5,270, d'într'e cari 3,227 prunci și 2043 fetițe; asié dara mai puțin de 40% ambli la școla.

Dupa nationalitate, sunt prunci obligati de a ambli la școla romani: 10,670, d'în acesti-a 5,754 sunt de gen. barb., 4,916 de celu fem.; la școla ambli de toti 3,627, adeca 2,346 prunci și 1,281 fete, adeca abii 33%.

Magiari sunt: 2,220; d'în acesti-a de gen. barb. 1,189, de celu fem., 1041; la școla ambli 1,043, d'într'e cari 592 de gen. barb., 451 fetițe, adeca cam 4%.

Alu doile obiectu alu corespundintiei mele e preparandi'a confesionala gr. cat. d'în Gherla. Pentru orientarea o. publicu cetitoriu, trebe să premitu în câte-va cuvinte istoriculu acestui institutu.

Cand u s'a fundatu episcopi'a d'în Gherla de cătra Maiestatea Sa Domnitoriu, în literale fundatiunali s'a prevediutu și promis u fundarea unei școle preparandiale gr-cat. Basati pre cuprinsulu aceloru litere fundatiunali, episcopi și consistoriulu d'în Gherla a solicitatu de nenumerate ori la guvernulu Maiestății Sale punerea în lucrare a cuprinsulu scrisorei fundatiunale, adeca radicarea preparandiei diecesane. La repetitele rogări și urgitari ale ordinarietulu gherlanu, guvernulu d'în tempurile absolutismulu, a cercatu modu cum să infintieze preparandi'a promisă prin cuventu maiestaticu, fără de a ingreună bugetulu statulu seu fundulu religionariu alu romatoliciloru. Guvernulu de atunci a fostu inventiosu și a aflatu unu expedientu bunu pentru elu, și anume a aflatu că în Districtulu Nasaudulu este unu fundu ce se chiama „fundulu de monturi“, care fiindu romanescu, și preparandi'a inca avendu să fia romanescu, guvernulu a resonat u că va fi bine ca romanulu, deca i trebe ce-va institutu de invetiamentu, să si-lu sustiena dînsulu, și pentru acea a impusu fundulu de monturi, ca să sustiena preparandi'a, care trebuia să o deoteze statulu d'în midiloele sale. Representanti'a fundulu de monturi a vediutu în această dispusetiune — și cu totu dreptulu — o ingrounare ilegală și nedreptă a proprietății private, și pentru acea, în mai multe ronduri, a rogatu pre guvernulu se ide greutatele acest'a de pre fundulu monturiloru, și speșele preparandiei să le acopera d'în midiloele statulu; inse această rogare justă a reprezentantiei a remasu fără rezultat, până în anul 1869, candu ministerulu magiaru a dispensatu fundulu monturiloru de sarcin'a portata mai în multi ani, inse totu-de-odata a lovit u și în esistintia preparandiei gr. cat., dechiarandu, că statulu nu va dá neci o subventiune institutulu preparandialu, ca unu institutu confesionalu, ci, dacă ordinarietulu voesce să aiba preparandi'a de caracteru confesionalu, să o sustiena dieces'a. Asié dara, cu espirarea anulu scolasticu 1869—70, romanii de confesiunea gr. cat. erau să nu aiba neci o preparandi'a, dupa ce cea d'în Marmati'a a devenitu preparandi'a statulu, era cea d'în Nasaudu, care în anul scolasticu curinte s'a sustienutu în Gherla, d'în lips'a totală a speșelor u eră să inceteze.

Multamita inse ingrigirei patriatice și nationali a membriloru consistoriulu gherlanu, cari prin ne intreruptele loru constaturi și corespundintie cu clerulu diecesanu și cu mireni, și aflatu doue expediente, prin a caror'a aplicare provisoria, — până la dispusetiunile unui congresu basericescu provincial seu sinodu diecesanu, — esistintia preparandiei va fi ascurata și pentru venitoru.

Unulu d'într'e aceste doue expediente e ca, dupa banii cari se dau imprumutu d'în fundulu viduo-orfanalu, pre venitoriu în locu de 7% să se ide 10%, și d'în acesti-a 3% să se cheltueșca pentru sustienerea preparandiei diecesane.

Cal'a-altu expedientu e ca tota parochi'a de sine statatoria să solvesca pentru sustienerea preparandiei pre

anu 2 fl. 20 cr., era parochiele filiali, cari au baserica' să solvesca 1 fl., și, în acestu modu incasandu-se 1316 fl., să se sustiena institutu preparandialu până la dispusetiune definitivă ale congresulu provincialu seu sinodulu diecesanu.

Cumcă care ar fi mai corespundentiu și mai eu scopu d'în aceste expediente, veneratulu guvernulu diecesanu nu a voit u a decide, fără ascultarea clerulu și inteligintiei mirene d'în diecesa, și, dupa ce au sositu parerile acelor'a, a conchiamatu inca intr'o conferintia pre toti inteligintii mireni și preuti d'în locu, ca în cointelegere să statoresca, care d'în aceste doue expediente să se aplice. Opiniunea maiorității inteligintiei d'în afara și d'în locu a fostu, ca să se urce procentulu baniloru ce se dau imprimutu d'în fundulu viduo-orfanalu de la 7% la 10%, inse d'în acestu provopu nemicu să nu se subtraga pentru alte scopuri, ci venitul u întregu să se folosésca conformu destinatiunei fundulu viduo-orfanalu; d'în contra, s'a primitu proiectulu, că să se ejecteze pre tota parochi'a de sine statatoria (matre) 2 fl. 40 cr., era pre filialele cu baserice 1 fl., va să dica: sum'a necesaria pentru sustienerea preparandiei, până la alte dispusetiuni, să se ide de la totalitatea credintiosiloru gr. cat. d'în diecesa. Asié dara, esistintia institutulu preparandialu e ascurata și, de-si în privinti'a starei sale materiale nu va poté rivalisă cu preparandiele statulu, inse în privinti'a poteriloru ei spiritali cunoscutu, sum convinsu, va stă pre unu gradu cu institutele preparandiale ale statulu.

În preparandi'a diecesana, afara de studiile prescrie, se propune și exercitiulu de gimnastica, care pentru desvoltarea corporala a tinerimei și pentru invertosiarea nerviloru e unu factoru forte puternicu. De presentu, profesorulu de gimnastica e D. Eugeniu Sabo, teologu în anul u alu doile, care, prin progresulu ce a facutu preparandi' u exercitiulu gimnasticu, a doveditu că e barbatu de specialitate și merita tota laud'a și reconșcinti'a.

Vorbindu despre preparandi'a, nu pot u să nu observez u, că unu protopopu d'în Marmati'a, nu de multu decoratu cu ordu, cu numele Mihalc'a, cu protopopiatulu seu impreuna, s'a dechiaratu în contra preparandiei confesionale, fiindcă lui și consotiloru i trebuescu numai preparandie de statu și școle comunali. Ore acestu d. protopopu nu are merite pentru nomicirea preparandiei gr. cat. d'în Sighetu și nu meritele aceste i s'au recunoscutu prin decoratiunea cu ordu? (Bine combinezi. Red.)

Înainte de incheiare, trebe se ve facu cunoscutu pre unulu d'într'e amicii cei multi ai romanulu și limbei sale. E lucr u cunoscutu, că în Transilvani'a s'au întreprinsu lucrările pregatitorie la cărțile funduarie. Între functionari, cari se ocupa de localisarea otareloru, ici-cole se afla și câte unu romanu, care d'în iubire cătra limb'a sa natională și voidu a face destulu ordinatiuniloru, cari permitu (1), ca în aceste lucrări să se pota folosi limb'a locuitoriloru comunității respective, nu întrelasa ocaziunea binevenita ca, la dorinti'a poporulu, să se folosésca de limb'a sa natională. Asié a facutu d. Ionu Bordeaux conducatoriulu de comisiunea localisatoria d'în Ormanu, în comitatulu Solnoculu interioru. Venindu la cunoscenti'a conducatoriulu primariu Dada Elek, sub care stă și comisiunea condusa de d. Bordeaux, — cumcă acestu-a lucra romanescu, și dimisu la rol'a degiositoria de denunciantu și intr'o scrisore, îndreptata cătra directiunea cărtiloru funduarie, dice că: D. Bordeaux pertractēja cu poporul u în limb'a fanatică romana și intr' unu stilu nepriceputu (fanaticus român nyelven tette a tárgyalásokat, érthetetlen irmodorban); mai incolo dice: că ar' fi de doritu ca D. Bordeaux să fia amovatu îndata d'în postulu seu, pentru că, ca fiu alu poporulu, usioru poté lucră în favorulu acestuia, spre daun'a posesoriloru magiari.

Nu știu cine e d. Dada Elek, ci d'în scrisore a denunciatoria, care o-am cetitu în tota estensiunea sa, m'am convinsu, că dsa nu numai că e ignorantu, ci și omu malitosu și inimicu alu poporulu d'în alu caru-a sudore a trairu până acuma și traiesce; dsa, orbitu de invidi'a și ur'a innascuta, ce o are cătra poporul u romanu, fără de a fi competente, califică stilulu romanescu de „nepricoputu“, și vorbesce cu disprețiu despre limb'a romana, a carei-a frumsetia și literatura nu le cunosce.

Apoi ingrigirea Dlu Dada Elek, că „Dlu Bordeaux poté să lucra în interesulu poporulu“ e forte caracteristica, și de cum-va Dlu Dada Elek precede d'în sine candu face această deducere, apoi vai intereselor poporulu, care forte puțin functionari are d'în sinulu seu; că-și, dacă stă presupunerea dlui denunciantu, atunci functionarii magiari lucra numai în interesulu posesoriloru magiari cu scurtarea și daun'a poporulu. Acest'a inse nu o poté presupune omu cu mintea sanetosa, fiindu că atunci ar' trebui să credem u, că a peritu sentimientulu de dreptate d'în animele omeniloru.

Mai bine eră, Dle Dada Elek, să nu te dimiti la rol'a de denunciantu și să nu te blamezi înaintea superiorității DTale, afirmandu despre Dlu Bordeaux lucruri cari, fiindu nedrepte, nu s'au potutu adeveri. Nu uită, Dle

D a d a i, cã Dta cu soialu Dtale impreuna ai sã traesci cu romanulu, pre care neci odata nu lu veti potã impe-
decã in desvoltarea sa spirituala si care, in totu butulu
Dtale si consotiloru de asemene principie, nu va incetã
de a-si iubi limb'a, nationalitatea si nu se va sfii de Dta
a-si folosã drepturile sale basate pre natura si legi po-
sitive.

Napocanu.

Domnule Redactor!

Dupa-ce limb'a nostra in Ducatul Bucovinei se
inaltiã la rangulu ce i se cuvinea de multu, adeca pre
tribun'a camerei legislative, pentru sesiune'a care se va
deschide cãtu mai curundu, se cero si unu stenografu,
care sã cunoasca limb'a romanesca perfectu, sã fia prã
bine exercitatu in art'a stenografica si, precum de sine
se intielege, sã aiba cunoãcintie destulu de intinse,
pentru-ca cu atãtu mai usioru sã potã urmã si precepe
deahaterile, sãu adeca, sã fia juristu. Onorariulu de ste-
nografu este 200 fl. v. a. pre luna; preste acẽs'ta i se
voru recompensã si spesele caletorlei pãna la Cernauti.

Doritoriulu de a se aplicã in calitate de stenografu
la diet'a Bucovinei, daca este transilvanu, sã faca cuno-
scutu subscribului, inse cãtu mai eurendu, era in altu casu
are de a se adresã de-a-dreptulu cãtra: „O n o r. c o m i t e t u a l u
d i e t e i B u c o v i n e i, i n C e r n a u t i,“
provoeandu-se la actulu acelu-a-si din 25 Maiu, Nr.
790/1870.

Brasiovu, 1870. Iuniu 8.

G. Baritiu.

Busiacu (cottulu Satu-Marelui), 6 iuniu 1870.

Prin una ordinatiune a ven. consistoriu gr. cat. ora-
danu, preutimea fũ provocata, ca sã mediu-locesca alegere
pentru congresulu autonomiu d'in Pest'a. Preutimea
Ardu-Satulu inea a fostu invitata pre 30 maiu a. c. prin
Dlu protopopu distr. Vasiliu C a t o c a la una conferin-
tia in Borlesci, alu carei-a rezultatu a fostu, cã preutimea
decise cu unanimitate a nu face nice unu pasu pentru
astu-feliu de alegeri. Cu acẽsta ocasiune s'au auditu si
dechiaratiuni, cã poporul in unele comunitãti ar' fi dũsu:
„De ne va chiamã S. S. Episcopulu la Orade, sãu la
Blasiu, vomu merge bucuros, inse la unguri nice candu.“
Atãtu preutimea, cãtu si mireni sunt aduncu petrunci de
necesitatea tienerei sinodeloru diecesane cari, fãra peri-
clitarea celoru mai scumpe interese basericesci, nice cã
se mai potã amãnã.

Nu vomu mai suferi ca strainii, sub mant'a catoli-
cismului, sã ne porte de nasu; voimu ca, daca avemu me-
tropolitu, acelu-a sã fia una fintia viua, er' nu una papu-
sis, pre care sã o joce toti copilandrii.*)

Romani'a.

Deputatii alesi in colegiulu I.

Judetulu Ilfov: Dimitrie G h i c a; judetulu Oltu:
Colonelul M a n u; jud. Dãmboviti'a: Gr. C a n t a c u z i n u;
jud. Putn'a: G. A p o s t o l e a n u; jud. Tecuciu:
Petru C i u c a; jud. Bãrladu: M a n o l a c h e C o s t a c h i
(Iepureanu); jud. Prahov'a: Th. V a c a r e s c u; jud. Buzeu:
Dr. I a t r o p o l u; jud. Rimniculu-Saratu: C. G r a d i s t e a n u;
jud. Vlasca: N. T a t a r a n u; jud. Bacau: M. G h i c a
(Comanescanu); jud. Argesiu: M a j o r u R a d u M i c h a i u;
jud. Romanu: N. C a t a r g i u C a l i m a c h e; jud. Covurlui:
L a s c a r u C a t a r g i u; judet. Romanati: A. G. G o l e s c u;
jud. Braila: I o n u C a m p i n e a n u; jud. Vaslui:
I o n u S t u r z a; jud. Bolgradu: A r i s t i d u P a s c a l u;
jud. Cahulu: D. C r a c i u n e s c u; jud. Ismailu: A l. T u l e n o v u;
jud. Falcu: M. C o g a l n i c e n u; jud. Campu-Lungu: A. C. G o l e s c u;
jud. Rimniculu - Valcii: A l. L a h o v a r i; jud. Teleormanu:
I o n u G h i c a; jud. Iasi: [P e t r u M a v r o g h e n i;
jud. Botosiani: L. C i o l a c u; jud. Dorohoiu: H e r i
C o r t a z z i; jud. Gorjiu: C. B l a r e m b e r g u; jud. Doljiu:
N. G r. R a b o v i t i a; jud. Mehedinu: C. S c a f e s i u;
jud. Sucãv'a: M a j. C. B o i a n u; jud. Ialomiti'a:
N. M o s e u; jud. Nãmtiu: nu se ecie inea.

„Romanulu.“

VARIETATI.

* (D'in Brasiovu.) In un'a d'in sãdintiile
ultime ale comunitãtii Brasiovu, comisiunea, carea a elab-
oratu regulamentulu afaceriloru comunali, a propusu una
renumeratiune de 200 fl. pentru unu actuariu romanu. S'a
facutu si una alta propunere, ca renumeratiunea sã se
urce la 400 fl. Dupa una desbatere lunga, s'a pusu cesi-
piunea la votare si majoritatea a primitu propunerea co-

*) Nu atãt'a straini, ci S. Sa par) Eppu alu DV.
ve porta de nasu, si ve porta pentru-cã asiã vreti DV.,
findu-cã in diecesea „cea culta“ a Oradei se afla „prã
multe eleminte servile.“
Red.

missiunei. Membrulu I. P u s c a r i u insinuã votu sepa-
ratu. Dupa-ce inse se alese de actuariu romanu Dlu
S t. R u s s u, secretariu-magistratualu, Puscariu dechiarã
cã si-va retrage votulu separatu, indata-ce d. Russu va
voi a primi acestu oficiu.

** (Esportulu de cereale din Romania.)
Dupa listele comisiunei-dunarene europene, s'a esportatu
d'in porturile romane in anii 1867, 68 si '69 urmatoriele
cantitãti de cereale:

	1867	1868	1869
Grãu, quarteri imperiali	1,947.297	2,650.590	1,764.502
Porumbu (cucurudiu) „	127.954	905.817	2,152.561
Secara, quarteri imperiali	69.672	226.903	183.167
Orzu „	224.099	434.126	359.302
Ovesu „	6.369	—	7.206
Bobu (fasole) „	1.098	9.830	25.234
Meiu „	—	15.013	38.360
Farina „	9.123	4.213	52.038

la olalta 2,385.611 4,246.492 4,582.370
Considerandu, cã 1 quarteru imperialu este egalu cu
4726 metrete (measure) vienesi, esportulu grãului d'in
Romania se ureã pre anul 1869 preste 8 milioane metrete.
Esportulu porumbului in unii ani inea este forte conside-
rabilu. Una calculare aprosimativa ni dã rezultatulu, cã
in timpulu d'in urma a incursu in Romania prin espor-
tulu cerealeloru, in fia-care anu cãte 50—60 mil. fl. v.
a. Consumatori principalii sunt: Turci'a, Franci'a (Mar-
seille) si Engliter'a. Punctulu celu mai insemnatu pentru
concentrarea esportulu este Brail'a, de unde esportulu se
face parte directu, parte la Sulina pentru a se incarca
pre nãile de mare. („Osten.“)

** (Nisescie) cã Inspectorulu scolaru
ticu alu cottulu Timisiu visitã in 2 maiu st. v. scol'a
confesiunale d'in comun'a Chesintiu, in protopopiatulu Li-
povei si, aflandu-o in cea mai buna ordine si curatienia,
si-esprimã bucuri'a atãtu verbalu, cãtu si protocolarmente.
Luã mai departe la protocolu neacurateti'a catechetului,
N. St., care nu cerceteza, ma neglece cu totulu orele de
catechisare. In fine provocã antisti'a com. a se ingriji,
ca inea in decursulu acestui anu sã se mai infintieze
doue clase cu doi docteni. Dlu inspectoru comitatensu
spuse, cã preutimea locale a dechiaratu scol'a de „comu-
nale“; antisti'a com. inse i-a respunsu, cã nu scie si nice
cã voiesce a scã de vre-o scola „comunale“. Tristu lucru
inse, cã tocma cei ce sunt chiamati a aperã scolele de
comunismu si, prin urmare, de magiarismu, ambla
a ne vinde strainiloru pre sub ascunsu. Destulu ne-amu
adresatu la ven. ordinariatu aradanu, ne-amu plansu
si amu cerutu ca sã departeze de pre capulu no-
stru pre acesti individi nedemni de misiunea lor, dar'
in daru, cã-ci n'amu fostu auditu; va veni inse timpulu,
candu inu-si poporul se va eliberã de ei.—Aceste ni le
scriu mai multi plugari fruntasi d'in Chesintiu. Tragemu
si noi atentiunaa ven. ordinariatu la aceste plansori.

** (Scire imbucuratoriã.) Diuariulu
„Romanulu“ publica in nr. sãu de la 23 maiu st. v. unu
comunicatu, prin care ministruulu instructiunei publice d'in
Romania dechiarã, cã temerea exprimata de „Romanulu“,
cã guvernulu ar' voi sã suprima subventiunea acordata
societãtii academice, este cu totulu nefundata. Multumimu

guvernulu pentru acẽsta dechiaratiune facuta, d'in carea
resulta, cã elu nu voiesce a-si face omagie sale dlui
Andrãssy, tramitiendu-i pre tipsia capulu societãtii aca-
demice.

** (Rectificare.) In Nr. trecutu alu diariu-
lu nostru comunicaseramu, cã Sant'i'a Sa episcopulu
Oradei-Mari, Iosifu P a p p - S z i l á g y i, a vorbitu, in
conciliulu d'in Rom'a, contr'a infallibilitãtii papei, inse cu
reserva. Corespundintele d'in Rom'a alu diariulu „Pester
Lloyd“ demintiesce scirea respandita prin diariu, cã San-
ti'a Sa ar' fi vorbitu contr'a infallibilitãtii, d'in contra
dinsulu afirma, cã episcopulu romanu de la Oradea-Mare
este infallibistu in intielesulu strinsu alu cuventulu. Sã-i
fia de bine!

Sciri electrice.

Vien'a, 10. iuniu. Cu finea lui iuliu se voru
deschide dietele, si cu inceputulu lui septemvre
se va conchiamã senatulu imper.

Parisu, 10 iuniu. Deputatulu Simon cere
in amendamentulu sãu la bugetu desfiintarea to-
tutoru consulateloel d'in Germania, a fara de
celu d'in Berolinu si cetãtile numite Hansa.

Madridu, 11 iuniu. (Siedinti'a cortesului.)
Prim dechiarã, cã elu a cercatu pre rendu patru
candidati de tron, inse inzedaru, pote va aflã
vre unulu in decursu de trei lune. Elu va sustie-
nã libertatea cu energiã. Scopulu regimulu facia
cu Portugali'a a fostu a restitui intre ambele na-
tiuni una federatiune monarhica, pastrandu-si fia-
carea autonomi'a sa. Prim asecura pre deputati,
cã in decursulu interregnu nu se voru intemplã
turburãri. Rios Rosas cere desfiintarea provisoriu-
lu. Siedinti'a se inchide, fãra ca sã decida ce-va.

Bucuresci, 13. iuniu. Resultatulu ale-
geri in colegiulu III este inea dubiu. In Pitești
s'au intemplat la alegere escesse insemnate. Dupa-
ce multimea a fostu de mai multe ori inzedaru
provocata, ca sã se imprascie si dupa-ce unu par-
tisanu alu lui B r a t i a n u puscã a supr'a procu-
rorulu de statu, militi'a intreveni si dede focu; 4
cetãtiani remasera morti si 23 soldati fure raniti.
Liniscea s'a restituitu degiã. In alte cetãti inea
s'au intemplat escesse fãra versare de sange.

Burs'a de Vien'a de la 13. iuniu, 1870.

5% metall.	60.35	Londra	121.—
Imprum. nat.	69.70	Argintu	118.75
Sorti d'in 1860	96.30	Galbenu	5.75 ^{1/2}
Act. de banca	721	Napoleond'or	9.90
Act. inst. cred.	253.80		

Proprietariu si editoriu **ALESANDRU ROMANU**
Redactoru respund. interim. **IONU FORUTIU.**

! SENSATIUNE !

Patenta americana.

Cine n'ar dori se atãa dinti frumosi si sanatosi?

Acesta inse nu se potã ajunge decatu numai prin **periete de dinti electrice de cauciu (fara de perle)**. Periele aceste mai noue recom-
mendate si laudate prin mii si mii de scrisori sunt fabricate cu totulu d'in cauciu
si tiepsiole inea in locu de perle sunt de cauciu, cari intra chiaru si intre cele mai
anguste deschiatu a le distileri si departia toate alpiturele stricaciuse dintiloru.
Cãteceulu are potere electrica, care prin fãcãrea de dinti se pune in lucrare si estu-
modu prin fãcãrea dinti nu numai se curãtescu si totãtu se si polescu si se
pediescu de molipsire. Periele aceste, conformu pareriloru medicale, se se intrebun-
tiescu la prunci inea d'in cele mai crãde tenetie pentru ca se se furã de dorzi de
dinti. A fara de folesele acẽste, periele de cauciu sunt si forte durabile, potendu-
se intrebuntescu cãte un'a unu anu intregu. Pretulu unei-a face numai 90 cr.

Pentru 1 florinu unu aparatu cu aburi

spre desinfectiunarea aerulu malpistit.

Cãldarea acestu nou aparatu se imple cu profumulu desmolipsitoriu si se
incãlãsescu prin o lampã de spirit, devoltandu-se acelu aburi, prin acẽsti-a chilia,
de camu de apãtoasa, se curãtescu in cãtu-cã minute de aerulu nepuratu sau strica-
ciosu. E de trebuntescu neapãrata pentru *scuola, oficiu, laboratoriu, locuiri, si san-
toaze*. Masina e de bronã arãtu, forte eleganta cãtu potã servi si ca unu felu de
bijuteria. Pretulu 1 fl. era buteliã de profumu desmolipsitoriu d'impreuna cu spi-
ritulu trebuntescu se vinde cu 90 cr. (Ajunge de cinci dieci de ori).

Spre apãrarea persoanei

si securizãrea proprietãtii (avortii)

o de neapãrata trebuntescu o arma buna, de acẽste sunt **revolverele** dupa sistemulu
lui *Lefaucheur* ameliorate si prevãdute cu incãlãtoru de securitate, avendu miscare
duplice si fierea ghintãta, cu 6 incãlãtoare asã cãtu incãlãndu-se odatã, se potã
face intr' unu minutu 6 descãrcãturi (puscãturi) siguru. E arma cea mai perfec-
tionata.

1 revolveru de 7 milimetri 13 fl. 100 patronu (incãrcãturu) 3 fl. 50 cr.
1 „ „ 9 „ 15 „ „ „ 4 „ „ „
1 „ „ 12 „ 17 „ „ „ 4 „ 50 „

Triumfulu Sciintiei!

Unu d'intr'o cei mai renomati chemisti si nostri au descoperitu in fine
mediculu, care in cursu de mai multe decenii indusertu fi cerutu de cele mai
mari capacitãti pre terenuu umanitariu (numenturu). *Presecuratiunã de respiratiune*
(Atmopraeservatiu) face a dispãrã indãstãrescuã grea micrositãrea, provina acẽsa
d'in dorere de dinti sau alta bolã, si face de prisosu ori ce apa de gurã; conse-
vãndu sanetose gingiele, intãrescu totãtu si dintii. Mai alesu se potã recomãdã
fumatoriilor, pentru cã microsiulu celu greu alu fumulu lu schimbã indata intr'o
aroma placenta, si recoriatoriã; si chiaru ca artichu de toaletã inea e de mare folosu;
speãndu gur'a numai o data, demintet'a, cu asta esentia, remane totã diu'a odo-
ra (esalatiunea) cea placenta. — Pretulu: 1 sticluã d'impreuna cu instructiunea
face 90 cr.

Mantelle de plota

de materia impenetrabilã si nedestruabilã, fara de cusuturu, fabricatu englezescu.
Se potã porta si pre timpu serinu, fiindcu pre dosu semena celu mai elegantu vesti-
mentu. Pretulu dupa marime 10 fl. 50 cr., 11.50, 12.50, 13.50.

In monarhia austriaca acesti artichii se atã de vendiare numai in depusetoriulu subsemnatulu

A. FRIEDMANN in Vienn'a, Praterstrasse Nr. 26.

(1-14)

Inelle electro-galvanice

invenitiune preavizemnatã si binefacutãria

Cele mai mari capacitãti medicinale au constatatu cã galvanismulu are inriu-
rintã binefacutãria contr'a boliloru ce se numescu mai la vale. Dupa marturisirea
unui renomtu medicu d'in Paris, inellele de auru nou, prin cari e trasu unu firu
de auru electro-magnetiu, au efectulu de a vindãca si a pallu de rosãru, reuma,
jughiu, dorerea nerviloru, tremurãtura, doreri de capu, etc. Pretulu unui astfelu
de inelle face 90 cr.

Mare binefacere!

pentru a se intãsi nutritia copiloru mici, prin ajutorulu sugatoriiloru ameliorate,
care facu de prisosu nutritie (doicole). Copilãsiulu potã primi nutrementulu standu,
facãndu ori si chiaru in somnu, in acelu-a-si modu, precum in cãpsa de la mama-
sa, adeca fara adstricitiune. Adese ori se intempla de prãncutiãtãle de nutritie
(doice) sunt nesãnoseti si slabuti, cãtu mamelu sunt nevoite a schimbi nutritie
cãtu candu copilãsiulu potã capãta nutrementulu ce i convine; inse intrebuntescu
de acẽste sugatorie patentate reutu se potã inlãtãrã si copilãsiu astfelu nutriti se
insãntosãdia in scurtu tempu si se intãrescu. Singuru mamelu potã sã apãretudãca
valorea acẽstei invenitiuni. Pretulu 1 bucãtiã 60 cr., era de calitate mai buna 90 cr.

Cea mai noua invenitiune chirurgicalã!

Clisire englezescã cu aspiratorie (pumpa de aeru) a se intrebuntescu pentru
copii si adulti. Chiaru si bolnavii nepotinciosi potã face inel-si experimentulu fara
vre o adstricitiune; capacitãtea acestoru clisire se potã regulã dupa trebuntescu.
Instrumentile acẽste n'ar trebui se lipsescu d'in noce o casa. Pretulu unu-a 3 fl.

Unu stilu (condelã) interesant!

Imperatulu Napoleonu III. scriindu istori'a lui Iuliu Cãsar, dede ordina
a i-se face prin unulu d'in cei mai incusiti mecanici, unu condelã dupa planulu
seu, ca sã se scutitu de prea molest'a incingere si ca preste totu la scrisore sã
nu aiba trebuntescu de alte requisite. Ordinea se efectua in modulu celu mai strã-
lãcutu, cãci la 8 diele condelulu fã gal'a. D. Gilbertu Koches mai ameliorã inea
ideã imperatulu si primi pentru acẽsta lucrare buna 50 de napoleondotti (ca la 500 fl.)
fiindcu respundẽdu scopulu preste totã acceptãrea. La subsemnatulu se atã uniculu
deszatoriu in monarhia austriaca. Condẽlãta de argintu finu de Chin'a, se potã
inlãtã, era constructiunea lui o astfelu cãtu se potã scrie cu elu de demintet'a pãna
scãã fara vre o intremperã, si cãngerea negrementulu se potã regulã dupa placu.
Form'a i-e eleganta si indomãntãca pentru ori si cine, daci se recomãdã mai alesu
pentru calatori, derogatori, negotiatori, inventatori, scolaru, etc. Pretulu 1 condãlu 1 fl.,
era pentru 12 pene de scrisu la condelã 15 cr.

Bouquetu (mirosu) de Havana

pentru 1/2 cr. una cigãru de 30 cr., adeca cea mai efina cigãru se potã prelãce in
Havann'a genuina, prin bouquetulu de Havann'a. Acestã esentia originalã numai aru
importata se atãca d'in rãdãcinele si tubulu plantei de tabacu d'in India apudãna
si prin simplã umãdãre cu acẽsta se scote miazãnu tabaculu ordinariu si se prelãce
in arom'a cea fina a Havann'e. — Una buteliã ajunge pentru 500 cigãru, era pre-
tulu 1 fl.